

RDEČI PRAPOR

Glasiło jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

Naročnina za avstro-ogrške kraje za celo leto 10.40 K, za pol leta 5.20 K, za četrt leta 2.60 K, mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Posredna številka 18 v.

Reklamacije so poštnine prave. Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo, inserati. Knjopi na poltlačici (širina 88 mm) za enkrat 20 vin., večkrat po dogovoru.

100. številka.

V Ljubljani, v soboto, dne 12. decembra 1908.

Leto XI.

NASLOVA: Za dopise in rekopise za list: Uredništvo Rdečega Prapora, Ljubljana. — Za denarne pošiljave, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo Rdečega Prapora, Ljubljana, Dunajska cesta šte. 20.

Kranjske volitve.

V pondeljek se ima pokazati, če je slovenski narod na Kranjskem res pripravljen, ponuditi klerikalizmu prekrižane roke, da jih vklene in da vpogne Slovence pod jarem rimskega nazadnjstva, da ga obsodi na večno duševno temo. Edino vprašanje, ki se ima odločiti pri volitvah iz splosne kurije, je to: **Ali se vrže ves slovenski narod klerikalizmu pod nogo, ali ne?**

Pomislimo nekoliko!

Volilna reforma, ki je podlaga sedanjim dopolnilnim volitvam, je bila sklenjena edino za to, da dobe klerikalci v deželnem zboru absolutno večino. Ta reforma ni imela nobenega narodnega razloga in v narodnem oziru tudi ni izpremenila ničesar. Narobe! Še utrdila je privilegij nemških veleposestnikov. In še za bodočnost jim je dala moč, da lahko preprečijo vsako spremembo volilne pravice.

Ves dobiček volilne reforme je bil torej namenjen nemškemu veleposestniku in slovenskim klerikalcem.

Treba je torej mnogo farizejstva, če se naj prikažejo sedanje volitve tako, kakor da bi one odločevale kakšno narodno vprašanje. To vprašanje so rešili v deželnem zboru klerikalci in liberalci in sicer na korist nemškemu veleposestniškemu privilegiju. Pri sedanjih volitvah se pa vprašuje le še to, **kako velika bo klerikalna večina v deželnem zboru.** In na to vprašanje imajo odgovarjati volilci dne 14. decembra.

Liberalna stranka je povsem odnehala od boja proti klerikalizmu in namerava klerikalcem brez vsake borbe prepustiti vso deželo. Zato ji klerikalci v Ljubljani nočejo delati ovire. Še več. V resnici pomaga liberalna stranka klerikalcem na deželi, klerikalna pa liberalcem v Ljubljani, tako da bi bila celo v Ljubljani liberalna zmaga pravzaprav zmaga klerikalizma.

Ali so pa razmere, v katerih živi slovenski narod, res take, da je boj proti klerikalizmu nepotreben?

Čudno je! Če pregledamo zadnje letnike «Slovenskega Naroda», daleč nazaj, nam zveni iz njih vedno in vedno le ena pesem: «klerikalna nevarnost! Pogubnost klerikalizma!» Naj v miru počiva tisti osebni boj, ki se je vodil proti klerikalnim veljakom; dobro bi bilo, če se ne bi nikdar več vrnil časi one potencirane surovosti, ki je bila na Kranjskem v navadi in se je smatrala za izraz moči. Ampak poleg vseh neokusnih osebnih napadov je bilo vendar tudi nekaj boja za načela. To naj se zdaj kar naenkrat konča. Pred kratkim je «Slovenec» v svojem uvodniku zatrdil, da se liberalci ne morejo več bojevati za svobodno solo in za svobodomiselnost načela sploh, a «Slovenski Narod» mu ni ugovarjal niti z besedico.

Boj proti klerikalizmu torej ni več naloga slovenskega liberalizma! To torej ni več «sodelovanje za narodne interese», to je pokop svobodomiselnosti, to je popolna kapitulacija pred klerikalizmom.

Kaj se je pa vendar zgodilo, da ni klerikalizem več nevaren?

Nekaj let je tega, kar je sedanji škof Mahnič, gotovo poklican reprezentant klerikalizma, pisal, da je narodna ideja pogamska! In vsakdo je razumel, da mora biti klerikalno stališče tako,

Zakaj katolicizem je v svojem bivstvu univerzalen, kozmopolitičen; njegovo načelo je «en hlev, ena čreda, en pastir». Ali je mar klerikalizem spremenil svoja načela?

Po septemberskih dogodkih v Ljubljani je škof Jeglič izrazil sožalje grofu Barbotu; nihče ni slišal, da bi bil kondoliral svojcem ustreljenih. V pastirskem pismu je označil pobijanje šip za smrten greh, za strele na Pogačarjevem trgu ni imel nobene besede. In škof Jeglič menda zastopa klerikalna načela!

Pa da je boj proti klerikalizmu nepotreben?! Slej kakor prej je klerikalna stranka zagrizena nasprotnica svobodne šole. Ali je šolsko vprašanje izgubilo svojo veljavo za Slovence?

V vrsti civiliziranih narodov stojimo, seveda ne po svoji krivici, prav daleč med zadnjimi. Za svoj obstanek se bojujemo, a majhni smo. In težko je tekmovali, če ni duševnih sredstev, katerih imajo srečnejši narodi v izobilju. Odkod naj jih dobimo? Kako naj povečamo svoje število, kako naj postanemo sposobni za tekmovalje, če se zapirajo našim otrokom vrata znanja in spoznanja? Nasa šola naj se popolnoma klerikalizira, pa zbogom napredek, zbogom obstanek slovenskega naroda!

To mar ni nevarnost? In proti tej nevarnosti ni več treba boja?

Ne! — Če hočejo klerikalci kaj storiti za narodne interese, jim nihče ne brani tega. Saj tudi nam socialnim demokratom z vsem krikom in vrisčem o naši «breznarodnosti» ne morejo zabraniti resničnega dela za narod. Ampak zato, ker se enkrat zavijejo v narodni plašč, ne smejo dobiti patenta na poljubno zatiranje svobode in se ne smejo podpirati pri restavraciji papeževе države.

Dne 14. decembra naj pokaže, da še ni kranjska dežela črna, da še niso vsi Slovenci opustili boja za svobodo uma in za napredek.

Edina protiklerikalna stranka na Kranjskem je danes socialna demokracija! Kdor ni klerikalen, glasuje v pondeljek odločno za kandidate jugoslovanske socialno-demokratske stranke!

Shod za slovensko vseučilišče.

Poslednji zdihljaji in strah pred socialno demokracijo.

V Trstu, meseca decembra.

Vsak korak, vsak nastop, vsaka beseda, vsak migljaj tržaskih «narodnjakov», je danes naperjen proti socialni demokraciji. In mi, ponosni izdajalci narodnjaškega klečeplaztva in denuncijanstva, mi gremo naprej! «Pred nami plamen gre skozi noč, kot Bog pred Izraelci.» Narodnjakarji se nas boje. Zato nas obrekujejo in zato rabijo proti nam najpodlejša sredstva. In te bojazni pred našo nastopajočo silo, tega sovraštva do nas in svoje podlosti niso mogli vtajiti niti na shodu v Narodnem Domu v nedeljo 6. t. m. kjer so se zbrali Slovenci brez razlike političnih načel in gospodarskih stremiljenj, da bi skupaj manifestirali za slovensko vseučilišče.

Shod so sklicali tržaski slovenski dijaki. Povabili so na shod tudi nas, slovenske socialne demokrate. Naznanili smo shod v svojem «Delavskem Listu», naši sodrugi so tudi agitirali in vdeležili so se shoda v velikem številu. Še nikdar ni videla glediščna dvorana v «Narodnem Domu» zbranega toliko ljudstva kakor v nedeljo. Shod je otvoril v imenu akademikov dr. Rekar z običajnim pozdravom. Za predsednika je bil izvoljen akademik g. Borštnik. Prvi je govoril o dnevnem redu akademik I. M. Čok. V dolgem in objektivnem govoru je dokazal potrebo slovenskega vseučilišča

v Ljubljani. Drugi je govoril dr. Staré in je pozval vse Slovence na skupen nastop za slovensko vseučilišče. Nato je govoril dr. Rybač, ki je — kakor po navadi — prišel nalašč z Dunaja na shod. Govoril je o zadnjih dogodkih na Dunaju in v Pragi, o dijaški «mensi» ki je bila zaprta ter je povedal tudi, kakšno stališče zavzema glede na vprašanje slov. in ital. vseučilišča «Narodna zveza» na Dunaju. Za njim je govoril dr. Mandič. Govoril je o vsem, samo ne o dnevnem redu, tako, da ga je moral predsednik pozvati na red. Hotel je vojno z Italijo, z Avstrijo in bogsigavedi kake članke iz vsakovrstnih časnikov bi bil privlekel še na dan, da mu ni zmanjkala sapa. Zaupil je še nekaj o vojni in končal ob burnem ploskanju vseh onih, ki so bili prepričani, da niso še nikdar nič pametnejšega slišali.

Za njim je dobil besedo soodr. Regent, ki so ga navzoči sodrugi burno pozdravili. Komaj pa je bil na odru, so narodnjaki zagnali tak hrup, da ima «Edinost» popolnoma prav, če pravi, da ga ni mogoče opisati. Bilo je bolj tuljenje kako vpitje. Načrtovano pa je bilo ljudstvo že od Mandiča samega. Tudi uredniki «Edinosti» so žalili Regenta in vpili pray tako kakor drugi. Mandič in Gregorin sta se smejala proti ljudstvu. Bilo je očitno, da so narodnjakarji sami organizirali vebhrup. Ko je nastalo nekoliko miru, je mogel Regent spregovoriti par besed. «Socialistični poslanci — je rekel — so že v javnem zasedanju sedanje državne zbornice, podpisali predlog Iv. Hribarja in tovarišev za slovensko vseučilišče. Tudi na današnjem shodu ni smel izostati glas slovenskega socialističnega delavstva. Nadalje je povedal, da se strinja z resolucijo, ki so je predložili dijaki, toda ne popolnoma. Z odstavkom, v katerem je rečeno, da se shod popolnoma strinja z nastopom «Narodne zveze», ne moremo soglasati. Tu so začeli narodnjakarji zopet vpiti in tuliti, da je bilo groza. Psovke, kakršne se slišijo navadno po tržaskih beznicah in «izdajalstvo naroda» je letelo na sodruga Regenta kar v plohi. Dvigale so se palice in pesti. «Sem z njim» i. t. d. so vpili kot zdvijani ti reveži, katerim so narodni obrekovalci prepovedali poslušati pametne socialistične besede. Med hrupom in vrisčem je Regent še povedal, da peticija društva «Edinost» nasprotuje stališču «Narodne zveze», da je smešno in malenkostno, če odrekamo Italijanom vseučilišče v Trstu i. t. d. Končal je, ozirajoč se na razne vzklize o «izdajalstvu», da bodo socialni demokratje še nadalje kot «izdajalci». Narodnjakarji so končno kar pobesneli ter silili proti Regentu. Nato mu je odgovarjal Rybač, ki je pa, to treba priznati, še bolj otežkočil svoje in «Narodne zveze» stališče (o tem več prihodnjic). Dijaki so se bali, da bi po zopetnem nastopu Regenta, ki se je zopet oglasil za besedo, komisar razpustil shod, pa so dali, ne ozirajo se na izjavo Regenta, najprej na glasovanje resolucijo, ki je bila sprejeta brez socialističnih glasov.

Nato je dobil besedo soodr. Regent. Povedal je, da moramo ako hočemo imeti Slovenci pravico, da si sami izberemo mesto za sedež svojega vseučilišča, priznati to pravico tudi Italijanom. Hotel je nadaljevati, toda — menda na poziv od zadaj — je v tem trenutku predsednik zaključil shod ter nemogočil Regentu dalje govoriti. Lahko rečemo, da je bil shod vsled divjega nastopa narodnjakov razpuščen. Toliko o svobodi besede na narodnjaških shodih, o kateri je toliko pripovedoval Rybač na zadnjem shodu zoper socialno demokracijo.

Na tem shodu so narodnjakarji zopet pokazali, da se boje resnice. A pokazali so tudi, da gredo rakovo pot in da jih bo kmalu slana vzela. Obšel jih je strah pred socialno demokracijo. Branijo se z vsemi sredstvi, toda zaman. Ne bo jim koristilo nič, ne obrekovalje, ne podlost, ne brutalnost, ne denuncijanstvo. Pozvali smo jih na boj z uma svetlimi meči, odgovorili so nam s palicami. Med nami in njimi je nastal boj, boj ki je zanje brez upa zmage. Sami so to pokazali. Slovenskim akademikom zagotavljamo, da bodo imeli nas slovenske delavce vedno na svoji strani za pravično stvar.

V nedeljo priredi socialna demokracija v Trstu v «Delavskem Domu» shod za slovensko vseučilišče. Sodruga pozivamo na veliko udeležbo.

Politični odsevi.

Železniški promet v Bosni. Korespondenčni urad javlja: Na vseh bosanskih železniških progah je tovorni promet do 13. t. m. ustavljen. Vse tovrstne vlake je okupirala vojaška oblast. Tovorni promet je ustavljen tudi po vseh železniških progah Slavonije.

Izredno imenovanje kadetskih gojencev za praporščake. Uradni korespondenčni biro javlja: V petek so bili imenovani gojenci 4. tečaja kadetnih šol v Karlovcu, Kamenici, Budimpešti, Košicah, Temesvaru in Sibirju za praporščake (Fähnriche). Vsi ti praporščaki so že v soboto odpotovali k polkom, katerim so pridruženi.

Na Turškem je imenovano novo ministrstvo pod predsedništvom Kiamil paše.

Za deželnozborske volitve.

Kandidatje jugoslovanske socialno-demokratske stranke v splošni kuriji za kranjski deželni zbor so:

Za mesto Ljubljana:

Etbin Kristan,
pisatelj v Ljubljani.

V ljubljanski okolici:

Josip Petrič,
strojevodja v Ljubljani.

V okraju Radovljica, Kranjska gora, Trzič:

Franc Bartl,

upravitelj, načelnik okr. bol. blagajne v Ljubljani.

V okraju Kranj, Škofja Loka:

Josip Petrič,
strojevodja v Ljubljani.

V okraju Vrhnika, Logatec, Idrija, Cerknica:

Ivan Straus,

poslovodja in obč. svetovalec v Idriji.

V okraju Postojna, Senožeče, Ilirska Bistrica, Vipava, Lož:

Josip Novak,
železničar v Spodnji Šiški.

V okraju Litija, Višnja gora, Radeče:

Mihael Čobal,

vodja kons. društva v Zagorju.

V okraju Kočevje, Ribnica, Vel. Lašče, Žužemberk:

Franc Bartl,

upravitelj, načelnik okr. bol. blagajne v Ljubljani.

V okraju Metlika, Rudolfovo, Črnomelj:

Franc Schiffrer,

skladiščni mojster v Rudolfovem.

V okraju Krško, Kostanjevica, Mokronog, Trebnje:

Etbin Kristan,

pisatelj v Ljubljani.

V okraju Kamnik-Brdo:

Etbin Kristan,

pisatelj v Ljubljani.

Volilci! Pazite, da zapišete ime točno in pravilno, da se ne izgube glasovi po nepotrebnem.

Shodi.

Lesce. Jako lep volilni shod smo imeli v nedeljo, 6. t. m. popoldne v gostilni pri Kristofu. Ta shod je očitno pokazal, da se tudi na Gorenjskem giblje in da tudi pri nas ni tako črno, kakor slikajo klerikalci. Nekoliko se imamo seveda zahvaliti našim dušnim pastirjem, ki so večidel zopet popolnoma pozabili na krščanske duše in ne poznajo drugih skrbi kakor politične. Toliko se po naših priznicah že davno ni politiziralo, kakor v sedanjem času in seveda se obračajo skoraj vse kletve zoper socialne demokrate, zoper «Rdeči Prapor», zoper «Naprej» i. t. d. Čitanje «Rdečega Prapora» je zdaj največji smrtni greh in kar skrbi nas, kje bodo dobili hudiči dovolj premoga za vse socialne demokrate, ki so jih usmiljeni duhovniki že brez priziva obsodili v pekel. Če bi zelotični gospodje vedeli, da je socialnih demokratov tem več, čimbolj jih uničujejo! — Nedeljski shod je bil jako dobro obiskan; ves salon je bil zasedan, a mnogo poslušalcev je bilo še v prvi sobi. Sodrugi Straus je točno ob treh pozdravil mnogoštevilne navzoče in je dal besedo sodrugu Etbinu Kristanu, ki je v jedrnatem govoru razložil, kako so se voditelji liberalcev in klerikalcev združili, da bi preprečili socialni demokraciji vstop v deželni zbor. Naglašal je, da je delavsko zastopstvo v deželnem zboru nujna politična in socialna potreba

in je končno priporočil zborovalcem, naj porabijo zadnji teden za pridno agitacijo za socialno-demokratskega kandidata sodruga Fran Bartla, načelnika okrajne bolniške blagajne v Ljubljani. Že po končanem shodu je prišlo zopet veliko število ljudi, ki so se bili udeležili nekega pogreba, tako da se je lokal zopet povsem napolnil. Ker so novi priselci želeli, se je zopet otvoril shod in sodrug Kristan je pojasnil načelno stališče socialne demokracije proti klerikalizmu ter potrebo protiklerikalnega boja. Navzočih je bilo tudi nekoliko nasprotnikov, toda za besedo se ni oglasil nobeden.

Žabnica pri Škofji Loki. V nedeljo dopoldne smo imeli v gostilni pri Cegnarju za našo vas precej nenavaden dogodek. Bil je volilni shod, katerega se je udeležilo prav lepo število volilcev, posestnikov iz domačega kraja. Shod je otvoril sodrug Udovč, potem je poročal sodrug Josip Petrič iz Ljubljane, ki je v lepem govoru razložil položaj v deželi in naloge deželnega zbora. Sodrugi Petrič je pojasnil, da med socialnimi demokrati in drugimi napredni ljudmi ni tistega strupenega sovraštva, kakor ga slikajo nekateri voditelji liberalne stranke. Kogar ni hujskanje zadnjega časa popolnoma zaslepilo, ne more pozabiti, da so socialni demokrati v mnogih slučajih krepko pomagali naprednim idejam, tudi če niso imeli sami nobene koristi od tega. Boja za svoje ideale ne morejo socialni demokrati opustiti nikomur na ljubo. Pa tudi pravilno je, če zahtevajo socialni demokrati primerno zastopstvo v deželnem zboru, kjer so zastopani že vsi razredi razven delavskega. Zborovalci so z velikim zanimanjem zasledovali Petričev govor, kateremu so živahno pritrjevali. Končno so obljubili, da pojdejo vsi na delo za socialno-demokratskega kandidata sodruga Josipa Petriča, strojevodjo v Ljubljani.

Domače vesti.

Dunajski klerikalni «Vaterland» slavi v posebnem dopisu iz Ljubljane klerikalno-liberalno zvezo kot — triumf klerikalne politike in izvaja, da je liberalizem na Slovenskem mrtev. Dopis prihaja seveda iz slovenskih klerikalnih krogov in po stilu ni težko uganiti pisca. «Zveza» torej ni nič drugega kakor beseda, ki ima še nekaj časa ohraniti pri dobri volji tiste liberalce, ki se ne morejo razumeti, da bi morali postati klerikalci; v resnici pa je «harmonija» gola nadvlada klerikalcev, ki seveda smejo ostati klerikalni do kosti, ki smejo agitirati za papežovo državo, za klerikaliziranje šole, za nune mesto učiteljev, za škofove zavode, za klerikalni značaj vseučilišč, za duhovniško hegemonijo, dočim je liberalcem prepovedan boj za liberalna načela. V «Vaterlandu» pravijo klerikalci kar naravnost, da je s «slogo» uničen liberalizem. A na vse to se liberalci ne zganejo. Da pri «Slov. Narodu» ne bi brali «Vaterlanda», je pač izključeno. Oni torej vedo, kako smatrajo klerikalci «slogo», pa še mezinca ne vzdignejo v protest. Torej se mora verjeti klerikalcem in liberalci res nimajo več prostih rok v vprašanih, ki se tičejo liberalnih in klerikalnih načel. Potemtakem je liberalizem na Kranjskem res mrtev! In klerikalci se še bahajo, da so oni določili trenotek, ko je imela svobodomiselnost blago v slogi zaspati! In pojo «Requiescat in pace»...

Doglednost «Slovenskega Naroda» hodi po čudnih potih. Ko je bilo lani izvoljenih 86 socialnih demokratov v državni zbor, je pisalo liberalno glasilo, da se veselijo tega rezultata. A zdaj? Nič na svetu se mu ne zdi tako strašno, kakor če bi prišli socialni demokrati v kranjski deželni zbor! — Slovenci so imeli res dovolj povoda, veseliti se velikanske socialno-demokratske zmage lanskega maja, zakaj da so socialni demokrati edini predstavniki narodne enakopravnosti v avstrijskem parlamentu, je že davno dokazano in da se imajo Slovenci glede za svoje opravičene zahteve vse drugače zanašati na socialne demokrate kakor pa na primer na Luegerjeve krščanske socialce, vedo poslanci na Dunaju prav dobro. Če so pa v državnem zboru tako koristni, je pač čudno, da bi bili v deželnem zboru tako nevarni, kakor dopoveduje «Narod» — seveda brez prepričevalne moči — svojim čitateljem.

Slovenski učitelji, ki so dolga leta zvesto služili — lahko bi se reklo: tlačanili — liberalni stranki, so spričo ponovnih protiučiteljskih nastopov strankinega vodstva sklenili, da izstopijo iz liberalne stranke.

Z vprašanji ljudskega šolstva se bavi deželni zbor. Kdo more verjeti, da bodo klerikalci — in sedaj z njimi združeni liberalci več storili za šolo kakor socialni demokrati, ki vedo, da je nekoliko izobrazbe še edina dedščina, ki jo lahko zapuste svojim otrokom?

Kadarkoli je bila socialno-demokratska pomoč dobra, je «Slovenski Narod» zatrjeval, da so tudi socialni demokrati dobri sinovi svojega naroda, brez ozira na to, da imajo svoje politične in gospodarske nazore. In prišel bo čas, ko bodo zopet pripovedovali to resnico. Le kadar so volitve, smo — izdajalci!

Tudi o slovenskem gledališču ima kranjski deželni zbor važno besedo. Ljudje božji, nikar se ne smejite, če bodo liberalci z resnim obrazom zatrjevali, da so klerikalci boljši prijatelji gledališča, kakor socialni demokrati. «V znamenju križa» je

že bilo naše gledališče. Le naj se zabrani socialni demokraciji vstop v deželni zbor, pa bo gledališče «rešeno» in «Mlinci pod zemljo» postanejo najvažnejši del repertoarja.

Zadnji Adlerjev govor v parlamentu je bil klasičen dokument za pravice narodov. Voditelji čeških meščanskih strank, ki so dobri prijatelji slovenskih meščanskih poslancev, so mu čestitali, ker so čutili in razumeli, da je storil tudi češkemu narodu s svojim v vsakem oziru vzornim govorom velikansko uslugo. «Slovenski Narod» pa govori in govori o — Adlerjem sovraštvu do Slovanov! Če bi imeli Slovani same take sovražnike, bi bili lahko veseli!

Socialno-demokratski «Arbeiterwille» je list, ki ga je «Slovenski Narod» citiral že nestetokrat. Po ptujskih dogodkih n. pr. se je ves navdušen skliceval na poročilo v «Arbeiterwille». Še svoje čitatelje je prepričal o nepristranosti socialno-demokratskega časopisja. A zdaj so volitve in — socialni demokrati so sami «sloyanožrci»! Zares, občudovanja je vredno, kako zna «Slovenski Narod» pobijati — samega sebe.

«Narodna Delavska organizacija» strši po «Slovenskem Narodu». Ampak ta strah je prav tak, kakor tisti v Šarlotenburgu, ki ga je preganjal stotnik po stopnicah in hodnikih, pa je v največji zadregi smuknil v sobo. Stotnik za njim, a pri mizi je sedel Viljem in delal pesmi, aber vom Geist keine Spur!

Ljubljanski organizirani delavci svetujejo «Narodni Delavski organizaciji», da naj potrpi vsaj do predpusta. Zdaj se ji pač bolj slabo in še bolj slabo godi, ampak v predpustu bo prav njen čas. Saj pride kmalu!

Za zrtve dne 20. septembra. Do sedaj so izkazani nastopni blagajniku «Združenega narodnega odbora» došli prispevki: 1. Dne 24. novembra 1908 (1.—30 izkaz) 19.897,34 K. 2. Dne 27. novembra 1908 (31. izkaz) 316,30 K. 3. Dne 3. decembra 1908 (32. izkaz) 226,76 K. 3. Današnji izkaz (33. izkaz) 895,96 K. Skupaj 21.236,06 K. Proseč nadaljnih podpor se izreka imenom «Združenega narodnega odbora» vsem darovalcem in nabiralcem najiskrenejša zahvala.

Za zimsko vreme je mestni magistrat izdal nastopna določila: 1. Kadarkoli zapade sneg, dolžan je lastnik, oskrbnik, hišnik ali najemnik hiše, stavbišča ali drugih prostorov hodnik ali pešpot tik posestva nemudoma očistiti snega in če vsled tega polzi ali kadar se napravi poledica, tudi takoj posuti s peskom, pepelom ali pa kako drugo tako stvarjo. Snaženje in posipanje izvršiti je v širini hodnika ali pešpota. Kadar zapade sneg ponoči, ali se napravi poledica, opraviti je osnaženje in posipanje vsaj do 7. ure zjutraj. 2. pri neprestanem sneženju osnažiti je hodnik ali pešpot večkrat na dan in tako posipati, da ni nevarnosti za pešce. 3. Z dvorišč se ne sme sneg ali led odkladati na cesto, temveč ga je voziti v Ljubljano ali na odkazana odkladišča. Sneg, ki sam zdrči ali se pomče s streh, morajo hišni posestniki nemudoma ob svojih stroških voziti s ceste. 4. Kadar je južno vreme, je hodnike in pešpota po potrebi večkrat na dan očistiti luž in blata. Kdor se ne bo zmenil za ta določila, bo kaznovan po cesarski naredbi z dne 20. aprila 1854, št. 96 drž. zak. z globo 10 K do 200 K, odnosno v slučaju, če bi se globa ne mogla izterjati, z zaporom od 24 ur do 14 dni. Vrh tega bo pa magistrat dal izvršiti dotično opuščenje ali nemarno storjeno delo na dotičnega gospodarja stroške.

Strokovni pregled.

Mizaraki shod je bil v nedeljo dopoldne pri «Levu». Bil je prav dobro obiskan. Razpravljale so se razne strokovne zadeve. Sodrugi E. Kristan je referiral o starostnem zavarovanju.

Košutovsko bečarstvo. Ogrsko trgovinsko ministrstvo je izdalo naredbo, ki prepoveduje železničarjem, pristopiti katerikoli socialno demokratski organizaciji. Kdor bi bil član socialistične organizacije, se z mesta odpusti. — Ciganska pravica! Ampak Košut ne bo pozobal socialne demokracije. Zato ima preslabe zobe in tudi preslabe možgane.

Umetnost in književnost.

Slovenska filharmonija priredi v nedeljo, dne 13. t. m. ob 4. uri popoldne v veliki dvorani hotela «Union» ljudski koncert, na katerem se ponovi program, ki se je izvajal na koncertu pretečene nedelje. Obžalovati se mora, da je bil zadnji koncert zelo slabo obiskan, zakaj umetniški užitek, ki so ga imeli poslušalci je bil izvanreden. Orkester «Slovenske filharmonije» je pokazal, da je po svoji sestavi in po kvaliteti svojih članov zmožen, premagati najtežje naloge pod vzornim vodstvom svojega finočutečega in visoko izobraženega kapelnika gospoda Talicha. Spored je obsegal Dvořakovo simfonijo v g-duru, Paganinijev koncert za gosli s spremljevanjem orkestra in Griegovo lirčno suito. Bilo je torej dosti raznovrstnega, a dasi se mora Dvořakova simfonija prav tako kakor Griegova suita priseti absolutno umetniški godbi, vendar ni mogoč delati program tudi navadnemu poslušalcu nobenih težav. Zlasti nekatere točke, v

Ljubljanski volilci!

V splošnem volilnem razredu, ki voli

dne 14. decembra t. l.

je naš kandidat za kranjski deželni zbor, sodrug

Etbin Kristan

pisatelj v Ljubljani

Glasujte složno za kandidata socialne demokracije, da pride tudi slovensko delavstvo vsaj do glasu tam, kjer se kuje dober del njegove usode.

Lopar in poleno.

Do zadnjega časa je bil boj za dopolnilne deželnozbornske volitve miren kakor že leta in leta ne. Bil je tudi dostojen. Vse je kazalo, da se bodo brez prevelikega hrupa ločila načela in da izostanejo tiste finte in tisti manevri, brez katerih ni bilo volitev na Kranjskem. To je bilo tembolj pričakovati, ker se je povdarjalo, da ima liberalno-klerikalna sloga namen, izločiti iz političnega boja sploh tiste oblike, ki so se v resnici večini prebivalstva že pristudile.

Zadnji dnevi so pa pokazali, da se je sklenila časnikarska dostojnost samo za liberalce in klerikalce, ne pa za socialno-demokratsko delavstvo, ki misli, da ima tudi pravico, dihati med svojim narodom in se bojevati za svoje ideale. Dočim je prav socialno-demokratska stranka na Slovenskem tudi v najviharnejših, najbolj razburjenih časih z največjo skrbnostjo izločevala surovost iz svoje borbe in je njeno glasilo s skoraj pretirano rigoornostjo varovalo dostojen ton, posegajo nasprotniki zopet po orožju, ki je zastrupljeno.

Sto in sto ljudi je v torek na volilnem shodu poslušalo govor poročevalca sodruga Etbina Kristana, sto in sto ljudi, ki so jim splošni ideali slovenskega naroda prav tako, če ne še bolj pri srcu kakor onim, ki skušajo delavstvu preprečiti vsak korak. Polna dvorana ljudstva je mirno in z odobravanjem poslušala govor. Dan pozneje pa sta objavila «Slovenski Narod» in «Slovenec» poročila o shodu, ki podtikata ne le govorniku, temveč dosledno vsemu poslušalstvu zavraten napad na — slovensko vseučilišče!

Oba dnevnika pravita, da je govornik napovedal, da bodo slovenski socialni demokratje naščuvali socialno-demokratske poslance, najpreprečijo ustanovitev slovenskega vseučilišča.

Kdo more misliti in verjeti, da bi mogel katerikoli govornik v Ljubljani na javnem shodu izreči, kar trdita «Narod» in «Slovenec», ne da bi se hipoma dvignil vihar protesta? Kdo more verjeti, da bi mogel govornik po takih besedah nadaljevati govor?

Pa vendar trdita oba dnevnika, da je govornik prav tako govoril in pripisujeta s tem vsemu shodu delavcev sovražni nastop proti slovenskemu vseučilišču!!

Kako je mogla nastati taka neverjetna, pa tudi skozinskoz neresnična bajka?

Govornik sodrug Kristan je naglašal, da je pri nas zlasti v zadnjem času zopet navada, bagatelizirati socialno demokracijo, pa je izvajal, da je ta način boja zelo neumesten, ker je v boju vsega naroda socialna demokracija tako važen faktor, da je v računih splošne politike neizogiben. Čeprav nimajo slovenski socialni demokratje še svojih zastopnikov v zakonodajnih zborih, je vendar socialna demokracija v državi moč, ki je Slovincem potrebna. Na dnevnem redu je zopet vprašanje slovenskega vseučilišča. Da je socialno-demokratska skupina, ki šteje v državnem zboru 89 poslancev, za ugodno rešitev tega vprašanja najvažnejša frakcija, mora razumeti vsak politični začetnik in zato je smešno, bagatelizirati socialno demokracijo.

To je bilo vse, kar se je na shodu govorilo o slovenskem vseučilišču. Kdor zna še mirno soditi, mora tudi priznati, da so te besede vseskozi opravičene.

Govornik je pa na drugem mestu, brez vsake zveze s slovenskim vseučiliščem, ko je reagiral na «Narodovo» notico o «nedelavnosti» naše stranke na Štajerskem, omenil, da je neodkritosrčno, če se stanki očita premalo agitacije, pa se ji mečejo povsod polena pod nogo in da je

tudi neodkritosrčno, na Dunaju iskati podporo socialnih demokratov, doma jo pa bagatelizirati in napadati tako surovo, kakor se včasih godi. Kaj bi rekli — je dejal — če bi slovenski socialni demokratje obvestili poslance, kakšni prijatelji socialne demokracije so doma pristaši onih, ki se na Dunaju delajo prijazne Pernerstorferju, Seitzu i. t. d.?

Samo slepo sovraštvo more iz takih besed konstruirati napad na slovensko vseučilišče. In slepo je tisto sovraštvo, ki noče spoznati, da so tudi socialno-demokratski delavci član slovenskega naroda, da imajo tudi oni pravico do političnega dihanja, da živi dober del slovenske bodočnosti prav v organiziranemu delavstvu.

Volilci naj sami presodijo, če se brani s takim zastrupljenim orožjem dobra stvar.

„Rdeči Prapor“ se poveča z novim letom.

Dopisi.

Idrija. Čudna so pota liberalne stranke na Kranjskem pod njenim vodstvom! Pred leti se je družila s kranjskimi Nemci, z grofom Barbotom, z baronom Schwegljem, z dr. Egrom in sploh z reprezentanti kranjskega nemštva, ki je bilo takrat prav tako kakršno je sedaj. Za klerikalce je izumilo časopisje «naprednjakega» poveljništva vse močje «laskave» priimke od «backov» do «svedrecv»; bili so «nesreča za slovensko ljudstvo», «največja, z rimskim plaščem pokrita nevarnost», «zapeljivci naroda» i. t. d. i. t. d. A zdaj naenkrat se ta «narodno-napredna stranka — ne člani te stranke, ampak vodstvo s svojim glasilom «Slovenskim Narodom družji» z istimi klerikalci, ne vidi v klerikalizmu nobene nevarnosti več in meča svobodomiselnost načela v ropotarnice kakor staro obrabljeno saro! Prej so hrustali «farje», zdaj jih objemajo! Vidi se, da je prijateljstvo tesneje od dne do dne in — to se vidi jasno! — le še malo, pa se zlije liberalizem in klerikalizem v eno jezero, kjer sploh ne bo več razlike.

Mi Idrijčani, ki smo svobodomiselnost ne le z besedami, ampak v dejanju, se samo čudimo in čudimo! Nas biča klerikalizem s škorpijoni. Naš napredni občinski odbor so razpustili klerikalci. Za gerenta so nam postavili ponižnega služabnika klerikalne misli, moža, ki ga je davčna oblast vpokojila «ob kipečem zdravju», starega 36 let. In z vso silo deluje klerikalizem, da bi premagal napredno Idrijo, da bi tudi nad njo razobesil zastavo nazadnjastva in duševnega nasilja. Srečni časi bratskih objemov dr. Tavčarja in Šustersiča, Malovrha in Štefeta!

Po tej poti ne pojdemo. Politiko ljubljanskega liberalnega vodstva obsojamo najstrožje, zakaj s tako politiko se ne da varovati in braniti svobodna misel in naprednost, kaj se da bi mogla korakati in zmagovati! Čemu smo svobodomiselnost, čemu smo naprednjaki, če se, kakor «Slovenec» namigava, ne smemo bojevati za svoje napredne in svobodomiselnostne ideale? Nam se ni skalil vid; dobro vidimo nevarnost klerikalizma, ker jo čutimo na svoji koži. Mi ne moremo opustiti protiklerikalnega boja, pa če bi vodstvo stranke sklenilo sto kompromisov s klerikalci, zakaj nam gre za življenje ali smrt. Dol torej s politiko, ki sklepa kompromise in se družji z našimi najhujšimi sovražniki! In proč s kliko, ki vodi slovensko naprednjastvo pod jarem pogubonosnega rimskega klerikalizma!

Idrija. V nedeljo, dne 6. t. m. so zbobnali naši klerikalci z velikim trudom 90—100 ljudi na volilni shod, ki se je vršil pri Didiču za zaprtimi vratmi. Seveda laži, ki jih trosita Oswald in Arko smejo sami backi slišati. Arko je miril navzoče volilce, da ne smejo biti hudi, ker ni on kandidat, on namreč nima časa za prirejanje shodov, Gostinčar pa ni hotel sprejeti kandidature, sprejel jo je torej Kobi, ki je bogat mož, kmet in trgovec, ki ima vsled tega zmožnosti biti poslanec. Farbal je tudi volilce, da je Slovenska Ljudska Stranka za splošno in enako volilno pravico, ali ta se ne more doseči, ker niso še klerikalci v večini v deželnem zboru, kritiziral pa je nevhvaležnost nekaterih ljudi, ki niso s kosom volilne pravice zadovoljni in

hočejo imeti cel hleb. Tako sramotenje zahtev brezpravnega ljudstva, ki hoče imeti splošno volilno pravico, morejo poslušati le klerikalni backi, ki pogoltno vse, kar izreče blagoslovljen pop. Da Arko ni hotel kandidature sprejeti, to verujemo, ker Idrija bo pokazala njemu, Kobiju in celemu volilnemu okraju, da klerikalca ne mara, pa naj bo blagoslovljen z bogastvom ali pa s farškimi blagoslovi. Dalje se je poslužil Oswald razpravljati tudi o občinskih razmerah, da s tem napravi več reklame za Kobija, in ko je začel tolči po bivših občinskih odbornikih, ki so krivi občinskih dolgov ter so hoteli še naprej delati dolgove, da jih ni deželna vlada spodila iz občine, je nastala med navzočimi backi prava menažerija, vpilo se je, proč z realko, razpusti naj se tudi ta, profesorjem naj se plača odrga i. t. d. Tudi za povišanje občinskih doklad niso zdaj pred volitvami klerikalci, dasi je gerent Zazula pri občinski seji vplival na svetovalce, da se doklade zviša na 108%. Dalje so na predlog Arkota sprejeli resolucijo, sestavljeno od nekega bivšega socialnega demokrata, ki zahteva, naj se javno čitalnico opusti ter isti prostori porabijo za delavska stanovanja, Res lepe stvari, ki se jih lahko porabi za volilno agitacijo. Ali gospodom se danes povemo, da se pod gerentom z mestnim imetjem ne bodo delale nobene premembe ker v to je kompetenten le občinski odbor, ki ga bodo občani izvolili, zato pa zahtevamo, da se nove občinske volitve takoj razpisejo, četudi pravi Oswald, da se ne mudi, ker menimo, da Oswald vendar ni poglavar deželne vlade, ki je izrekla v gerentovem dekretu, da se imajo nove volitve izvršiti v šestih tednih.

Iz učiteljskih krogov na deželi vsprejemamo sledeče vrstice: «Zastonj smo torej trpeli! Zaman so naša dela! Fabinc, Žirovnik, Silvester, Jelenc, Gangl, Semrov, Bunc . . ., kako brez potrebe ste se izpostavljali? Mar niste vedeli, da smo liberalci in klerikalci eno? Ti, prijatelj Silvester — čemu si se prepiral s politikom kaplana Pravharja in župnika Abrama — mar nisi vedel, da smo liberalci in klerikalci eno?! Oh, zakaj nisi povprašal Malovrha za svēt — Malovrh od «Slov. Naroda» bi ti bil gotovo povedal, da je zate boljše, če greš roko poljubiti kaplanu. — No, in ti si se «eksponiral za Misel Svobodno, za narodno-napredne cilje» — tako daleč si se eksponiral, da so te suspendirali — zdaj premišljuješ v tužnem Črnem vrhu svojo žalostno usodo . . . Čemu si suspendiran?! Čemu, prijatelj dragi, je vse to? Mari bi se bil lepo poklonil gospodični kuharici ter gosp. kaplanu? Mari bi bil šel v boj za — «slovensko ljudsko stranko», ko smo vsi eno?

In Ti, prijatelj Fabinc? Čemu so te prestavili v Svibno? Ha — ali ni bilo lepše, prijetnejše na Jesenicah? Sedaj v Svibnem ne moreš brati še «Naroda» več — kajti «saj veš, da Ti je župnik prepovedal, čeprav smo vsi eno?

In Ti, stari kolega Žirovnik iz Št. Vida — osiveli so Ti lasje v boju za napredne, svobodomiselnostne ideje — čemu te sovražijo Št. Vidčani (to je oni, ki so na farovski plati), ko smo vsi eno . . .

. . . Zblaznel bi človek, če premišluje, koliko smo se trudili mi, svobodomiselnostni učitelji za napredek, za svobodomiselnost proti klerikalizmu . . . In sedaj?

«Slov. Narod» proglašuje, da ni klerikalizma, da je klerikalna pošast le bavbav, ki je votel, okrog ga pa nič ni?!

Tisti «Slovenski Narod» proglašuje to, ki je bil včasih naš evangelij — tisti «Slov. Narod», ki smo mislili, da je — svobodomiselnost in napreden list! Pa, kako smo se zmotili!! Kako smo se varali?!!

Danes je «Slovenski Narod» klerikalni list, glasilo, ki prinaša hvalo in priporočilo za dr. Šustersiča, ki je proglasil, da učitelji in uradniki samo «žró, žró in žró», ki prinaša hvalo in priporočilo za «Ljudsko posojilnico», za tisto «na robu propasti stoječo nesrečno klerikalno organizacijo» . . .

Da, da — vroče je človeku, če misli, kakšna je sedaj politika «Slov. Naroda».

Učitelji slovenski, uradniki slovenski, sploh vsi pošteni ljudje slovenski, ki gledate in opazujete, žalostni v srcu, napolnjenem srdom in bridkostjo slovensko politiko — v boj proti kliko «Slov. Naroda», za naša svete ideale, ki jih je tako sramotno izdala.

14. decembra volimo zato povsod kandidate edine svobodomiselnostne stranke, jugoslovenske socialne demokracije. Prepričali smo

se pač lahko doslej: da je edino socialno-demokratska stranka resnično zastopala interese slovenskega ljudstva, principe svobodne misli in naprednosti ter modernosti.

Pa tudi na delo pojdemo! Agitujmo od moža do moža — neumorno, ker naša dolžnost je, da sedaj popravimo vse, kar smo zamudili doslej verujoči in zaupajoči «Slov. Narodu».

Na delo za zmago socialne demokracije.

Volilni shod za železničarje

se vrši

v nedeljo, dne 13. decembra
ob 9. uri dopoldne
v Meščan. pivovarni (Hafner).

Poroča sodrug Kopač.

Železničarji!

Naša dolžnost je, da se udeležimo shoda polnošteviliu. — Na dan volitve, dne 14. decembra naj se vsak železničar priglasil pred volitvijo v centralnem društvenem lokalu, Resljeva cesta št. 22., kjer se bodo dajale potrebne informacije in pojasnila.

Domače stvari.

To prilogo smo izdali v četrtek kot posebno številko. Naravnost prisiljeni smo bili jo izdati v obrambo, ker smo bili napadeni na nečuden način. Onim, ki mirno prenašajo privilegij 52 nemških veleposestnikov, posedujočih 10 mandatov v kranjskem deželnem zboru, je neznosna misel, da bi slovenski delavci dosegli bodisi najskromnejšo zastopstvo pa hočejo volilce razburiti s tem, da podtikajo socialnim demokratom narodno izdajstvo!

Cenjeni čitatelji! Preberite ta list, pa se prepričate, kako se zavija resnica in kako se umetno fabricirajo „izdajalci“. In ko se prepričate, odgovorite 14. decembra na volišču!

Za slovensko vseučilišče so socialni demokratje nastopili na prvem shodu, ki se je pred petimi leti priredil v ljubljanskem «Mestnem domu» in so na ulici demonstrirali za to zahtevo. Pretečeno nedeljo so slovenski socialni demokratje v Trstu nastopili za slovensko vseučilišče. V soboto prirede jugoslovanski socialisti v Pulju shod za slovensko vseučilišče. Že v soboto je stranka napovedala akcijo za narodno avtonomijo, ki je najmočnejše jamstvo za slovensko vseučilišče, po vseh slovenskih krajih. In v teh časih podtikajo nasprotniki stranki sovraštvo proti slovenskemu vseučilišču! Kje je doslednost?

Socialno-demokratski poslanci v parlamentu so že lani podpisali predlog za slovensko vseučilišče. To je tako splošno znano, da bi morali biti slovenski socialisti največji ignoranti, če bi ne vedeli tega. Kakšna mora biti protisocialistična strast, ki podtika zdaj slovenskim socialistom boj proti temu, kar so socialistični poslanci že podpisali.

Stara metoda. Lani ob državnozbornih volitvah je «Slov. Narod» podtikal socialnim demokratom zvezo s klerikalci, katere ni bilo. Ker to letos vendar ni mogoče, nam podtika letos narodno izdajstvo. Tudi ta pesem je že stara, ampak ob vsej starosti neresnična. Slovenski socialni demokratje so vedno stali ob strani svojemu narodu in v najhujših časih so izpolnjevali svojo narodno dolžnost. Ko je letos, dne 20. septembra zadela slovenski narod v Ljubljani strašna nesreča, so slovenski socialisti storili v polni miri svojo dolžnost in več kakor dolžnost. Na neštivilnih shodih po Slovenskem so z brezprimerno odločnostjo protestirali proti krivici in ko so se širile najstudenješe laži o Slovencih, je stranka poslala sodruga Kristana na Dunaj, da je no shodu pred najširšo javnostjo pojasnil resnico o Ljubljani. O deželnozbornih volitvah,

ki bodo v decembru, ni takrat še nihče vedel ničesar. Ampak socialisti so se zavedali svoje naloge, pa so jo izvršili, čeprav ni bila baš igrača. Zato se jim zdaj očita narodno izdajstvo!

Kdor

se zanima za socialno vprašanje sploh, za delavsko gibanje, za politične in gospodarske boje našega časa, za mišljenje in stremljenje delavskega ljudstva, naj naroči

„Rdeči Prapor“

ki izhaja dvakrat na teden in velja za celo leto 10 K 40 vin., za pol leta 5 K 20 vin., za četrt leta 2 K 60 vin., mesečno 90 vin.

Naročila, inserate i. t. d. sprejema upravnništvo v Ljubljani, Dunajska cesta 20.

O septemskih dogodkih v Ljubljani se bo razpravljalo v državnem zboru. Takrat, ko bodo socialno-demokratski poslanci posegli v to debato, se bo pokazalo, če so slovenski socialisti poskrbeli, da se sliši resnica tudi s socialno-demokratskih klopi. In socialno-demokratska pomoč bo takrat važna; to razumevajo menda tudi nasprotniki socialne demokracije na Slovenskem. Preludirajo pa s tem, da — nas zmerjajo z Efialti!

Ali je predrzno, če se bojuje socialna demokracija za vstop v deželni zbor? — Ko so se liberalci in klerikalci zedinili z nemškimi veleposestniki, da napravijo volilno reformo, so dejali, da hočejo omogočiti vsem slojem prebivalstva sodelovanje pri deželni zakonodaji in upravi. Vsi stano vi seveda ne morejo biti zastopani v zboru, ki šteje 50 članov, zlasti če je eden med njimi (skof) virilist in če je deset članov veleposestnikov. Nihče ne zahteva, da bi morali v tako malem zboru imeti tiskarji, železničarji, knjigovezi, krojači, peki, mizarji, zidarji, tesarji, čevljarji, krovci, kleparji, kovači, ključavničarji, strojarji itd. itd. vsak svojega poslanca. Toda vsi delavci skupaj so sloj in ko so gospodje v deželnem zboru sklepali o volilni reformi, so morali misliti na vse delavce, govoreči o vseh slojih. Čemu torej taka razburjenost, če skušajo delavci doseči to, kar jim je obljuboval deželni zbor, ko je dajal ustavnemu odseku nalog, da izvede volilno reformo? Dokler se bojujejo delavci za zastopstvo v deželnem zboru, je še dobro; hudo bi bilo, če bi delavci definitivno izgubili vero, da se z zakonitim političnim bojem lahko kaj doseže! Socialno-demokratski boj za deželni zbor ni predrzen, ampak zastrupljanje tega boja in zanašanje slepega fanatizma vanj je nepremišljeno in — nevarno.

Iz Trnovega nam pišejo: Krakovsko-trnovski obrtniki bi bili zdaj zopet dobri, da bi pri volitvi pomagali liberalni stranki. Toda kadar ni volitev, se liberalna stranka ne meni zanje, ampak se pomaga posameznim ljubljencem, da lažje delajo konkurenco svojim tovarišem. Nepristranost je prazna beseda, dobra samo v časih agitacije. Zdaj naj gremo po kostanj v žerjavico, stranka, ki se imenuje liberalna, bo pa zopet delela tako reklamo za Steinerja na Opekarski cesti, kakor da je on edini priporočila vredni obrtnik v vsem okraju. Ko je gosp. Steiner zidal salon, je pisal Trstenjak v «Slov. Narodu», kakor da je to zadeva vsega Krakova in Trnovega in kakor da je temu delu mesta izkazana bogve kakšna dobrot. V resnici pa ni bilo nič drugega kakor reklama za posameznika, da bi se mu bolje posrečila konkurenca z drugimi obrtniki, ki niso taki ljubljenci liberalnih agitatorjev?

Kje je most? Tako vprašujejo danes Trnovčani, ki so dobili lani ob državnozbornih volitvah toliko obljub, da so kar strmeli. Kje je cesta skozi Mestni log, katero je znal gospod Trstenjak tako lepo opisati? Kar iz rokava so se sipale obljube — lani. Minilo je leto, obljube so pa zmrznile ali pa skopnele; samo vrabci še čivkajo o njih. Trnovčani in Krakovčani pa vedo zdaj prav dobro, da so liberalni agitatorji mislili samo na most, ki je preko njega kranjski liberalizem lahko zlezel v klerikalni tabor. Zato se pa Krakovčani in Trnovčani zdaj lepo zahvaljujejo za lepe obljube in liberalnim agitatorjem se ni treba prav nič truditi z njimi. Letos bodo v splošni kuriji volili socialno-demokratsko; slabše kakor je bilo doslej, ne more biti, boljše pa bo.

Samo proti liberalcem, vedno proti liberalcem gredo socialni demokratje! Te ogorčene besede

se slišijo skoraj pri vsakih volitvah; in letos zopet. A v takih besedah ni nič drugega kakor tiho priznanje nekaterih ljudi, da absolutno ne razumejo socialno-demokratskega boja. Razume se, da so v gospodarskem svetu nasprotja, ki ne morejo izginiti v kapitalistični družbi nikdar. Razume se, da mora socialna demokracija delavstvu kazati ta nasprotja. Ampak v gospodarskem oziru velja boj, ki ga vodi socialna demokracija proti drugim strankam, kapitalizmu. Glede na to se mora socialno-demokratska stranka bojevati proti vsaki, katere stoji na kapitalističnem stališču, pa naj je liberalna, klerikalna, radikalna ali kakršnakoli. Da je naša liberalna stranka taka, ni nič novega. Dr. Tavčar, ki je prav gotovo kompetenten, je prav krepko povdarjal, da je stranka buržoazna in je celo zahteval, da naj se vse njeno delovanje uravna glede na njen buržoazni značaj. Tudi besedo o „stranki tistih, ki imajo kaj pod palcem“, smo slišali iz kompetentnih ust; in zares so v liberalni stranki merodajni tisti, ki imajo kaj pod palcem. Da mora biti politika tistih, ki nimajo nič pod palcem in pogostoma tudni nič pod zobmi, drugačna, je pač naravno. V tem boju mora torej socialno-demokratska stranka gledati na liberalno prav tako kakor na vsako protisocialno. V gospodarskem boju je na eni strani kapitalizem, na drugi proletarijat; to ne more biti drugače.

Kje je zmaj? Strašna pošast je nekdanj pretila beli Ljubljani: Črni zmaj! Huda zverina je to in včasih so nam pripovedovali grozne reči o njej. Najbolj so povdverjali, da je črna. Če se pa zdaj ogledamo po Ljubljani, ne najdemo več stare pošasti. Ali ne da bi šla v krlovo deželo, kjer ni muh. Zgodil se je samo majhen prirodosloven puž; «lintvernova» črna barva se je spremenila, v jeseni je zverina ozelenela. Kakor tisti zmaji na jubilejskem mostu, preko katerega se pelje na mrtvaškem vozu ††† svobodomiselnost liberalizma.

Ampak socialna demokracija se bojuje tudi za splošna načela svobode, ker je gospodarska svoboda z vsako drugo, zlasti z duševno, v najtesnejši zvezi. Tukaj pa je imel boj socialne demokracije proti liberalni politiki (kar je nekaj drugega kakor proti liberalcem!) vedno namen, kolikor mogoče preprečiti usahnenje načelnega svobodomiselnega dela! S tem bojem je hotela socialna demokracija poživeti boj za svobodomiselnost; prav ta del njenega boja je bil vedno — liberalen! Zato je pa tudi jasno: Čimbolj opušča oficielna liberalna stranka liberalizem, tembolj je naloga socialne demokracije, braniti svobodomiselna načela — tudi pred liberalci.

Tobačni delavci, tudi krščansko-socialni, so dne 28. novembra 1905 pošteno demonstrirali za splošno in enako pravico ter zgubili do 600 K na zaslužku, ker so tisti dan ustavili delo. A sedaj imajo zahvalo! Klerikalno-liberalna zveza ni na vsem Kranjskem postavila niti enega delavskega kandidata! Zato bodo dne 14. decembra vsi korakali na volišče in v znak protesta oddali svoje glasove za delavskega socialno-demokratskega kandidata, četudi jim je dr. Lampe to prepovedal. Delavske potrepljivosti je dosti. Raji socialnega demokrata, kakor Josipa Turka ali pa Dimnika iz Jarš, ki pa shodih še ne govori, temuč prebira, kar mu napišejo drugi. Tobačni delavci niso žrtvovali svojega zaslužka, da bi pobirali vse vspehe dela in boja drugi, delavci pa da bi vedno gledali skozi prste.

„Rdeči Prapor“ je delavski list. „Rdeči Prapor“ se bojuje za najvitalnejše interese delavskega ljudstva. „Rdeči Prapor“ pojasnjuje delavcem njihov položaj v družbi, v občini, v deželi, v državi. „Rdeči Prapor“ poučuje delavstvo o njegovi moči in veljavi. „Rdeči Prapor“ kaže delavcem pot do boljšega položaja. Vsak zaveden delavec mora biti naročen na „Rdeči Prapor“.

simfoniji stavka Allegretto gracioso, Allegro ma non troppo, v lirčni suiti pravzaprav vsi stavki, posebno pa «Večerna» in «Obhod prilikavcev», se tako prilaskajo ušesom, da ima tudi muzikalni lajik ob njih najpopolnejši užitek. Posebno pa, če pride vsaka niansa do najfinejšega pianissima tako do veljave in če je izvedba tako enotna, kakor zna orkester «Slovenske filharmonije». Umetniško manjše vrednosti je Paganinijev koncert za gosli, ki je pa dal solistu gospodu Rezeku hvaležno priliko, da je pokazal svojo tehniko. Kapelnik gospod Talich je dobil po zaslugi dva velika venca. —

Sedeži za nedeljski ljudski koncert veljajo brez izjeme 1 krono. Čimprej kdo pride, tem lažje si izbere mesto. Razume se, da pri takih koncertih ni miz.

Svoji k svojim! Slovenke!

Zahtevajte po vseh trgovinah pravi slovenski izdelek

„ZVEZDNO“ CIKORIJO

iz prve jugoslovanske tovarne za kavine surogate v Ljubljani.

Kavarna in restavracija ŠVICARIJA

se priporoča.

Proda se

hiša, gospodarsko poslopje, vrt, gozd

pripravno za obrt v Ribniku pri Kisovcu, blizu Zagorja ob Savi, pod zelo ugodnimi pogoji.

Več se poizve pri lastniku

4-2

Francu Vozelju v Ribniku, p. Zagorje.

10 zapovedi za zdravje

lično tiskane, vpošlje poštne prosto in zastoj lekarnar

24-1

Trnkóczy v Ljubljani.

Dobijo se tudi osebno v njegovi lekarni.

Meso!

Meso!

Razpošiljam goveje meso zadnji del 5 kg 5-40 K; telečje meso od stegna 5 kg 5-20 K; goske 5 kg 6-— K franko proti povzetju. Za dobro postrežbo jamčim.

3-1

Ludovik Herschlowitz,

dobavitelj c. kr. državnih uradnikov, Zator, Gallolja.

Svoji k svojim!

Lud. Černe

zlatar in trgovec z urami

ter zapriseženi sodnijski cenilec.

Ljubljana, Wolfove ulice 3.

Izborna zaloga briljantnega blaga, zlatnine, srebrnine in raznih ur.

Časna delavnica

za popravila in nova dela.

Cene najnižje. So'dna postrežba.

Fotograf U. Krema

Ljubljana, Sv. Petra cesta 27

se priporoča 12-2

za vsa v to stroko spadajoča dela.

Špecialiteta: Povečane slike navadne in v barvah po najnižjih cenah.

Pri legitimacijah 25% popusta.

V življenju nidar več 600 omadov samo gl. 1-65

1 krasno pozlačena preciz. ura z verižico s 3 letnima jamstvom, 1 moderna svilena kravata za gospode, 2 fina žepna robca, 1 prstan za gospode z imit. biserom, 1 elegantna broša (novost), 1 par gumbov z imit. briljanti, 1 žepno zrcalo, 1 denarnica, 1 par manšetnih gumbov, 3 naprsni gumbi, vse double zlato s patentirano zaponi, 1 album, 10 najlepših slik sveta, 3 šaljivi predmeti, velika veselost za stare in mlade, 1 nikelnasti tintnik, 20 važnih dopisovalnih predmetov in še 500 raznih predmetov, za dom neobhodno potrebnih. Vse skupaj z uro, ki je sama vredna tega denarja, velja samo gl. 1-65. Pošilja proti povzetju, ali če se denar naprej pošlje 3-3

Dun. cen. razpošiljalnica, P. Lust, Krakov 463.

Kar ne ugaja, se zamenja.

Pozor!

15-7

Kavarna „LIRIJA“

Ljubljana, Kolodvorske ulice šte. 22

se priporoča.

Vsak dan celo noč odprta.

Vsak pondeljek koncert seksteta na lok ob prosti vstopnini.

S spoštovanjem

Štefan Miholič, kafetir.

Klobuke, cilindre in čepice

v najnovejših faconah in v velikih izberah priporoča

Jvan Soklič, Ljubljana

Pod Trančo šte. 2.

52-4

Putniki v Ameriko
Kateri želijo dobro, po ceni in
ravnosljivo potovati naj se obrnejo
na
Simona Hmetzka
v Ljubljani Kolodvorske ulice 22
Kuhinjska Potpisovita doje se in v Ljubljani

Prva slovenska ::

:: modna trgovina

za gospode

Engelbert Skušek

Ljubljana

Mestni trg šte. 19

se najtopleje priporoča.

104-16

10-2

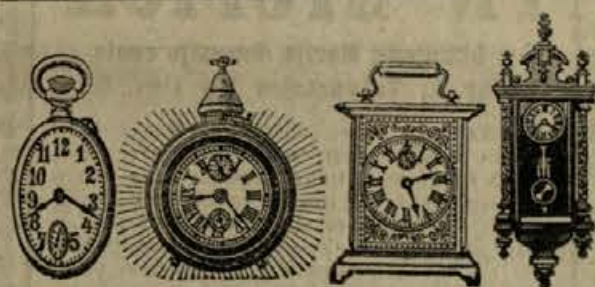
E. & A. SKABERNÉ

LJUBLJANA

Mestni trg št. 10.

Zaloga manufakturnega blaga na debelo

in drobno.

Zastoj pošljam vsakemu in poštne prosto cenik za 5000 ur.

Roskopf Patent	K 3-—	J-Budilka	K 6-—
Srebr.-Rosk.	« 6-—	Z bitjem	« 8-—
Železn.-Rosk.	« 7-—	Z godbo	« 10-—
Sreb. z dvoj. plašč.	« 8-—	6 valenov	« 12-—
Budilka	« 2-40	Pendel-ura 70 cm	« 7-—
S svet. števil.	« 3-—	Z zvon. bitjem	« 9-—
Z enim zvoncem	« 5-—	Z budilko	« 10-—
Kuhinjska ura	« 3-—	Z godbo	« 12-—

Original, Omega, Schaffhausen, Glashütte, Helios, Amalfa, c. kr. preizkušeno od K 13-— Zlatnina in srebrnina po originalnih tvorniških cenah.

Triletna garancija. Ako ne ugaja, zamena, ali pa se vrne denar. 15-10

Max Böhnel, Dunaj IV.

Margaretenstrasse 27/20 v lastni hiši.

Sodno zapriseženi cenitelj in izvedenec. Največja in najstarejša tvrdka. Ustanovljeno 1840.

5000 slikanih cenikov zastoj in poštne prosto.

Največja zaloga, najboljša in najcenejša tvrdka za naročevanje ozir. nakupovanje!

Čopičev za pleskarje, sobne slikarje, zidarje, mizarje.

Lakov, pristnih angleških za vozove.

Emajlno prevlake, pristne, v posodicalih po 1/2, 1/4, 1/2 in 1 kg. 104-1

Jantarjeve glazure za pode. Edino trpežno in najlepše mazilo za trde in mehke pode.

Voščila, štedilnega, brezbarvnega in barvaslega za pode; najcenejše in najboljše.

Rapidola, pripravnega za vsakovrstne prevlake.

Brunolina za barvanje naravnega lesa in pohištva.

Olje in mazilo za stroje, olje proti prahu.

Ustanovljeno 1. 1832.

Adolf Hauptmann v Ljubljani

Ustanovljeno 1. 1832.

I. kranjska tovarna oljnatih barv, firnežev, lakov in steklarskega kleja.

Masčobo za usnje.

Oljnatih barv, priznane najboljših.

Oljnatih barv v tubah, g. dr. Schönfelda.

Firneža, prirejenega iz lanenega olja, kranjskega.

Steklarskega kleja, pristnega, zajamčeno trpežnega.

Gipsa, alabasterskega in štukaturnega.

Karbolineja, najboljsega.

Fasadnih barv za apno.

Barv, suhlh, kemičnih, prstenih in rudninskih.

Kleja za miza-je in sobne slikarje.

Vzorcev za slikarje, najnovejših.

Za Božič in novo leto

kupujte darila otrokom

v slovenski trgovini
L. Toni, Sv. Petra c. 31.

Solske potrebščine, šolske torbe, albumi za fotografije in razglednice, poezije, pisemski papir v kasetah in omočih, okvirji za fotografije, ročne torbice, denarnice i. t. d. — Velika zaloga naj-novejših božičnih in novoletnih raz-glednic. — Cene zmerne, posrežba strogo solidna.

7-6

Razpošiljanje blaga na vse kraje sveta!

in (ceze)sa, največja izvozna trdka!

H. Suttner, urar, Ljubljana

Mestni trg, nasproti rotovža, preje v Kranju

priporoča svojo veliko, izborno zalogo finih

švicarskih ur

brilantov, zlatine in srebrnine v veliki izbiri po najnižjih cenah. V dokaz, da je moje blago res fino in dobro, je to, da ga razpošiljam po celem svetu. Na stotine pohvalnih pism je vsakomur prostovoljno na ogled, da se lahko sam prepriča. Prosim, zahtevajte velik cenik, ki se pošlje zastonj in poštine prosto.

Globoko izpod cene

prodajam zaradi pomanjkanja prostora: Obleke, povrnike, zimske suknje, dežne plašče za gospode in dečke. Najmodernejša konfekcijska za dame in dekllice. 52-6

Konfekcijska trgovina v Ljubljani

A. Lukič

Pred škofijo števil. 19.

Ceno perje za postelje!

En kilogram sivoga, osmukanega 2 K, napol belega K 2 80, belega K 4—, prima puhastega K 6—, najboljšega prima, opukanega, najlepše vrste K 8—, puh siv K 6—, bel K 10—, prsni puh K 12—, od 5 kg naprej franko.

Gotove postelje

iz gosto tkanega, rdečega, modrega, rmenega ali belega inleta (pavoline — nankinga), tuhent, 170 : 116 cm velik in dve blazini, 80 : 58 cm veliki, napolnjeno z novim, sivim, očiščenim, izdatnim in trpežnim perjem K 16—, z napol puhom K 20—, s puhom K 24—, tuhent sama K 12—, K 14—, K 16—, blazinice K 3—, K 3-50, K 4—, razpošilja proti povzetju, ne vračunši zavojnino, franko od K 10— naprej. 52-11

Maks Berger, Deschenitz, 228 (Böhmervald). Če blago ne ugaja, se zamenja ali na vrno denar. — Cenik zastonj in franko.

Moja trgovina obstoji že nad 23 let in je obice znana na najbližjem vsem.

Dobi se ure tudi od 5 K naprej!

Največja zaloga

zlatih in srebrnih ur, veržic, uhanov, prstanov, briljantnih in dijamantnih i. t. d.

Dobiva se blago samo prve vrste, slabega in ni vrednega blaga nimam v zalogi.

Za obilna naročila se priporoča

Fr. Čuden

urar in trgovec v Ljubljani.

7-5 Ceniki zastonj in poštine prosto!

J. WANERK

** **

LJUBLJANA Sv. Petra cesta št. 21

krznar in izdelovatelj čepic

6-1

Postrežba točna.

Priporočam slav. občinstvu svojo bogato zalogo najfinjših in raznovrstnih

: kožuhovin in klobukov :

Lastno izdelovanje čepic vseh vrst ter velika zaloga raznovrstnih kož. Slavno vojaštvo se opozarja na bogato izbero kap in vseh drugih vojaških potrebščin.

Prevezem vsakršna v svojo stroko spadajoča popravila proti najnižji ceni ter kupujem kože divjačine po najvišjih dnevnikih cenah.

Cene solidne.

Kje se dobe najboljši poljedelski stroji, kakor mlatilnice, gepeljni, slamo-reznice, čistilnice, preše za sadje i. t. d.?

Edino le pri

FR. STUPICA

v Ljubljani, Marije Terezije cesta števil. 1, Valvazorjev trg števil. 6.

In zakaj: zato, ker so dotični stroji iz najboljših tovarn sveta, najbolj sestavljeni, ker se istih proda na tisoče in tisoče komadov in se ravno radi tega, ker se jih izdeluje v velikih množinah, dobivajo po nizkih cenah. Moji stroji so povsod jako priljubljeni. — Obračajte se na mojo trdiko pri nakupu stavbenih potrebščin, portland-cementa, traverz, železniških šin in druge različne železnine in raznega orodja, nagrobnih križev, tehtnic i. t. d. 24-4

Za 36 kron

se dobi:

zimski suknja, suknena obleka, posamezne hlače, modni telovnik, pelerina zastonj. 6-4

Za odjemalce na debelo priporočam dolge pelerine, zimske jopice in klobuke z velikim popustom.

:: Angleško skladišče ::
oblek :: O. Bernatovič
Ljubljana :: Mestni trg števil. 5.

Ustanovljena 1847.

52-3

Ustanovljena 1847.

Čovarna pohištva J. J. Naglas

Turjaški trg št. 7 :: LJUBLJANA :: Turjaški trg št. 7

Največja zaloga pohištva za spalne in jedilne sobe, salone in go-sposke sobe. Preproge, zastorji, modroci na smeti, žimnati modroci, otroški vozički i. t. d. Najnižje cene, Najsolidnejše blago.

Telefon št. 177

52-5

L. Tomažič

zaloga piva

v Spodnji Šiški pri Ljubljani.

Gosp. gostilničarjem in p. n. slavnemu občinstvu priporočam

zagrebaško in
:: češko pivo ::

Telefon št. 177

Telefon št. 177

Pred kratkim ustanovljena.

Na razpolago ima

10.000 hl vina

(mošta) združenih kmetov iz najbolj-ših vinogradnih krajev, kakor: Brje, Skrilje, Dobravlje, Kamnje in drugih bližnjih vasi.

Kmečka delavska

gospodarska zadruga

v Dobravljah, Goriško.

Registrovana zadruga z omejeno zavezo. 11

Zadružno vodstvo!

Lastne kleti.

Priporočam se cenjenim konsum-entom, zadru-gam, trgovcem in gostilničarjem po Goriškem, Kranj-skem, Koroškem, v Trstu in drugod.

Postrežba točna in prava! Cene zmerne!

Dolniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

Telefon števil. 168.

v Ljubljani

Telefon števil. 168.

priporoča svojo

izborno pivo v sodcih in steklenicah.

ZALOGA V SPODNJI ŠIŠKI.

26-22